

« სათქმებლი ბევრი მაქანი, მაგრამ პირი წყლითა მაქანისავს » - ღ, ხილდა თევზი ჩემი საქმეც გიტა. ცხოვრება ჰიგრუტიკითა ტრიალებს და ყოველ დღეს ახალი მოვლენა ნი ჰდაქვს. ინგრევა ძვლი ქვეყანა და გლობის სისწავეთ შენდება ახალი ვითარება, ახალი ჸსოფლიც. ამ რიტუალ მოვლენებში, მგნევიგური მთავრობა და ქართული პილიტ-გრერი პარტიები თავიანთი ნაშსვერებებით, ისე დაიბნენ, რომ თავ ჯოჭრილი ქათმიბივით დატანტ-ტებუნ. საკირდა გულიც მერჩას, ყოველივე ამას გამოვესმაღრო. ყოველიგი შაჯავრა დავხდა. მაგრამ, მიმრმანეთ: რომელ ერთ საკითხს გასწვდე თვემი გროთ წერილითად! ამიტომ, გასტინრა ასია ამ წერილში, თუნდაც სულ მოკლიდ, რამდგნიმე საკითხს მაინც შვევსო. — დაგიწყებ მენტვიკებითგანა, რათგან რათ-ქვაზა: « წყალ ი სათავითგან აიმღვრევა » - ღ: « თევა ი ავითგან აყროლდება » - ც, ხლოთ ვინ არ უწყის, რომ საქართველოს წამნდათ საქმეზე თავიც და სათავება, იმ სულ წაწყმენდილი მარქსის ბარტყები, მენტვიკები არ აან.

მენებ იგებს აუქმებიათ: « ქართველი სალხი ჩენ შეცვ
დღვდა » - ღ. მერქ რაო, რომ მოგდევდათ? საქმე იმაშია,
რომ მოგდევდათ, ის საცდაფი სალხი, და სად წაიყვანეთ?
თხა სოდ თხა და ისიც ცხერის ფარას რომ მიეძღვის შერ-
ჩელ ბილიკებზე გაატარებს სოლომე და კლდებზე არ გა-
დასჩეხავს. ოვენტა წინამდოღლებამ კი ქართველი სალხი
უნელებს უფსარულში გადაუძასა.

ასი წლის მონაცეით დაგრძლებილი, ეროვნულ შეგნება
დაკარგებით სალხი ადგილი მსხვერპლი შეიტანა თქვენი¹
ცრე-დაპირგბათა და მართლაც ბრმად გამოგავათ: « წყ-ლ
წაღებული ხაგს გვიდგბოდა » - ღ. მარტა დღეს ქარიგელი
ხალხი ის ადარაა, რომელსაც უორდანია და ფ. მახარაძე
იხე უსაზღვროდა სწამდა, როგორც ისებს თავისი ვაჩილა
დღეს ქართველობაშ იფალი გაახილა. დღეს ეროვნული შეგ
ნეკის სხივშა ქართველი გლეხგაც ქეხგბშიც შეანათა. ასან-
თ გლ-საგმელი თავის გზას არ დაჰკრებავს » - ღ. ეროვნული
გრძნობა იხეთი დიადია, თანაც იხეთი ბუნგბრივი, რომ აღ-
რე თუ გვიან ხალხის გულს მა. ნც მიაგნებს ხღლებ, ჩასწე-
დება მის სულსა და „დამაღლებებს. ჩვენ ვნასავთ ვის გაჰყვება
ქართველი ხალხი, ისევ შენებვიკებსა თუ თ. -გიორგისა. ჩვენ
ამ უამს დამშვიდებელნი და მღვმინდებით გვლით. « მღვმი-
ნებითა შენითა მღიძოვე სული შენი » - ღ, ბრძანა იქსო-
მაცხვევართა. გარდა ამისა ქართველი ბრძნული ანდა შეძირ-
გარებად ვიცით: « ვინგ მღით შენს ის მღივებს » - ღ და « აჩ-
ქარებითა საფლელი არავის უშენებია » - ღ. ჩვენ მღვმინდებით
და აუქარებლივ გაშერებთ ჩვენ უზენაესს თ. -გიორგილ
საქმეს. შეუპოვარი შრომით ვეყრით ურყყმა საძირკვებლს მო-
მაკალ თვისეუფალ საქართველოს აღირძინებას და ძლი-
ერგბასა.

შენშევიკბმა ქვეყანა დაღმცეს. აქ, უცსოვთში, მარცხი
შარტზშვილ მოსდით. მაინც ჭკვაწევდ გმრ მოვიდგნ, გონგბაში
ვერ ჩავარდგნ. « გაკეთილდეგის ბოროტი, რევენი კი ვერ
განიწროგნების » - დ, ამპოვს ქართული ანდაზა: მართლაც
და შარტზშებმა ისე გამდათაყვანა მენშევიკები, ისე გამდა
ცალა სადი აზროვნების უნარი, რითებს შათი თავითაგან
ჭკვა-გონგბა, რაღაც ბოროტ-განგბას, ხელ არჩადით გამო-
ეხვეროს. არ გვერიდთ, ბარტენებო, რომ დღევანდულ რთულ
შოკლენგბში მენშევიკები იღტის ოდენად მაინც მრგვლოდეს

三月八日

ჰაშუაღ-ბეგის სიკედილის შემდეგ დაღუსტანში ცოტაოდე
ნი უთანხმოება ჩამოვარდა. ეს ხდება პირველობის ნიადაგზედ
მაგრამ ის ბეგებ ხანს არ გაგრძელდა. ხალხმა მონახა თავის ბე
ლალი, ეს იყო შამილი. ახლო თანამშრომელი ყაზი-ბულლას
და ჰამზაბ-ბეგისა. ის აქამდე სუსტად იყო. დაკრირი 1882 წ.
იქ საღაც დაიღუპა მისი მასწავლებელი ყაზი-მულლა. და აი
ახლა, როდესაც დაღუსტანს პატრონი აღარ ჰყავდა, ის ელევი
სისწრაფით, 200 მმურიდით გაჩნდა იქ. ზამილმა, რომელიც
დაჯილდოებული იყო დიდი ნიჭით სამხედრო და ადმინისტ
რატოულ დარგში, იყო დიდი მცოდნე და ორატორი, მოხერხე
ბულად სმლით ყველა დაბრკოლებანი და თავი დაღუსტებისა და

მან მაშინადევ შეკრიბა ჯარები და შეესია ხუნძახს, ჰამზად-
ბეგის მოკვლის სამაგიროს გადახდისათვის. შეიპყრო პას უ-
ბიკეს ქრთად ერდი შეიღო, რომელიც იყო მემკვიდრე ხა-
ნისა და მოკვლევინა, რათა საბოლოოდ უწრუნველ ეყო სახა-
ნო პრეტენდენტისაგან.

აპის შექმედე ავარელები ისევ რუსებს ემხრობიან. მათ მი-
მართეს რუსებს და სოხოვეს ახალი ხანი დაენიშნათ ჩათვის.
მაგრამ ოლტა გაიგეს, როლ ყოფილი ხანის ერთათ ერთი ძმა,
რომელიც აქამდე ცოცხალი ეგულებოდათ (ბულაქ-ხანი), ის-
კი მოთავსო მიერთოდა; მოიწვეოდ რომელი?

იც ძოლებულებით მარიდებას, რაზევევე რუსების. 2) აგრძაში შედის რუსების ექსპედიცია პოლკ. ა ლ უ გ - ნ ა უ ს ხელმძღვანელობით და მათ ხანად უნიშნავს ღერ.-მაიორ ა ს ლ ა ნ - ბ ე გ ს ყაზი-უკრაინისა, მანამ სანამ უკანასკნელი ხანის ზეილი (რომელიც დაიბადა მამის სიკვდილის შემდეგ) ასაკში მოვიდოდა. 3) ამის შემდეგ რუსები ისევ უკან ბრუნ-

დებიან.
შპმილი ჩაუდგა სათავეში მთას. მას, მართალია, აქამდეც
სახელი ჰქონდა მთაში, მაგრამ მის თანამდებობას ახლა უფრო
მეტი სპილენდებოდა. ამის მოპოებისათვის ის ყველა ძალ-ღონე
ჩხარობს, ირთავს ჰამახად-ბეგის ქვრივს ცოლად ამავე მიზნით,
უმოკლესება დანიელ-ბეგს, ელისუსის სულთანს (თავის უფროს
ვაჟს რთავს დანიელ-ბეგის ქალს). მალე გაიზიროგულებს ცნობილ
ჰაჯი-მურადს, იმხრობს ყველა სასიცოცხლო ძალებს, დაი
მორჩილებს ყველას, ჩეჩენეთითგან დაწყებული ავარიაშედე და

შაშილი დაიბადა სოფ. გიმრში 1797 წ. ახლოს. ის იყო
შეიღლი აკარიის თავადის დ ონგა უ - მა ჰომედის. ღირ-
სეული მოწაფე ყაზი-მულლასი. იყო ფრად განა-თლებულ
კაცი. იცოდა არაბული და სპარსული ლიტერატურა, ჩელოვ-
ნება. მას მოხიბლული ჰყავდა მთა თავისი მშერმეცყველებით.
ხმა, ხან დინჯი, ხან მშექარე, მაგრამ დამჭვრებული. ძირ-
სიტყვა კლდეს აპობდა. ის იყო არა მარტო სულიერი გმირი,
არამედ ფიზიკურიც. ყოველ ბრძოლებში იჩენდა არა ჩვეულე-
ბრივ სივაშქაცეს. მაგალითად, ახულგოს ბრძოლაში ორი
ტყვიით დაჭრილი შაშილი ეცემა ყაზი-მულლას ფეხებთან.

მექანიზმი რო ჭრილობას. ამ დროს მთიცელებმა შესძახეს: ალბათ გამილი აღადგინა მკედრეთით, რომ დაამარცხოს ცოცხალი „-ო. 1) მრავალი გმირული ეპიზოდებით საცხაე შამრლის ცხოვრება. ის იყო სრულყოფილი ტიპი.

განვეხას რაღაც მანქანებით, მასში შემოეკრიბა ყველა კარგი ოვალებანი. მასში სდულდა გმირული სულის ზაღრევანი. მასში ჰყაოდა ისლამური რელიგიის რწმენის მინდვრები და ის მისტიური გატაცებით მიიღო როდა ხილვად ამ ქვეყნიური ლეთაებისა.

შპმილი იყო ერთად ერთი მაღალი, განსახიერება მოვლი კავკასიის ფოლადისებური, მქონე და გაუტეხლი სულისა. ის იყო მიუვალი გენია, ვით მისი საშობლო მოვები; მან თითქმის შექმნა ერთი ძლიერი კაკასიის სამეფო: ჩეჩენეთის, დაღესტანის, ჩეჩენეთის, ყაბარდის, დიდოს და სხვა თემთან.

თული ანდაზა შაქვს მშათა: « სიტყვა შართად ი კაცს არც უნდა მოსწყინდეს, არც უნდა ეწყინდეს ». ღ.

შამილი ასულდებულებდა მთიელებს. მისი შთამგონებელი
ყიფილი სიამაყის ფრთებს ასხამდა ქედმოუხრელ მთიელებს.
მითა და რუსების ჩინდით შებყრობილი მთის ხალხი უსმენდა
შამილს ისე, როგორც ლეთაებას. ხალხი მიყვებოლა მას ისე

და გულბევილობის ყავილიც.
შემიღების ზოგიერთ ამგვარ ხასიათების გაშუქებისათვის შო
ვიყვანთ მისი ცხოვტებითგან ერთ ფრიად დრამატულ ჰქი

როდესაც სოფ. და ა რ გ თ ს შემოჰკირეს, შევიწროებული
ჩეჩენები მოისურვებენ ჩაჲბარდენ რუსებს. მაგრამ არ გა
ნარისხონ ზამილი, ამსთვის გადასწუვიტეს, გაუგზავნონ მას
რჩეული პირები ნებართვისათვის. ზამილთან მისვლა ვერაცინ
გაძედა. ბოლოს ხალხმა ზამილის დედას ჩანდო ეს საქმე,
იცოდენ რა, რომ ზამილი თავისი დედის ერთი უდიდესი მო-
სიყვარულე და პატივისმცემელი იყო. დედა ეახლა მოწიწებით
ზეტილს. დედამ გადასცა ზეტილს ეს საშინელი ამბავი. ზამილი

სული ცოდნულების უკიდესი უერთის გარემო, ლოცულობა მხრევალედ და ელოდენ იმამის გამოსვლას.
სამი ღლე და ღამე მარხულობდა და ლოცულობდა შამილი

მექეთში, სამ დღე-დამგესვე ხალიც არ დაშლილა და ელოდა მას.
ამის შემდეგ იღება მექეთის კარები, ზამილი იმამის ჩალ
მით თავშედ, ფურდაკარგული, მაგრამ მრისხან სახით და თვა-

ლევში ცრემლ მორული წარსდგება ხალხის წინ.
სრული სიწყნარე ჩამოვარდება ირგვლივ.
ხალხი ელის იმამის სიტყვებს.
იმამი ბრძანებს მოიყვანონ მის წინ მისი დედა.
მოჟყვათ ხანუმი ფერ დაკარგული.
ზამილი აცხადებს:
„ მუსულმანები დიდმა წინასწარმეტყველმა მაჰმადმა მი
გრძანა მე, მივაყნონ სასტკი გვემა მას, ვინც პირველად მამ-
ცნო მე სამარცხვინო განზრახვა, ჩეჩენთა გიაურებისადმი ჩა-

